

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 16 ФЕБРУАРА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЋА МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

III АРАН.

(Наставак.)

Панта. (Пола за себе.) Е, сад је ли то паметно: ти си вредан! Као да ја не знам да сам вредан. (Гласно.) Буди само и ти вредна, па гледај твога посла.

Ана. Панто, ал' сам ти ноћас нешто чудно снила.

Панта. Но, и то ће што паметно бити.

Ана. Сневам ја, а наш пето попео се на праг па кукурече.

Панта. Но кажем ја!

Ана. Не да је кукурекао, знаш, још ми и сад зуји у глави.

Панта. Не ће ти никад ни престати!

Ана. А ја стадох премишљати: Боже мој, шта ће то бити, откуд ће то нама гост доћи; ал' тек што се ја осврнух, врата се отворише, а наш Станко из Сомбора дође. Ала сам му се обрадовала! — Шта, зар се ти не би радовао да дође?

Панта. Даклем ја сад немам друга посла, него да се разговарам о твоме сневању!

Ана. Човече, та немој такав бити, већ дај, да се паметно разговарамо.

Панта. А ко се још са женом паметно разговарао?

Ана. Ал', молим те, слушај. Та то наше дете, ево сад је већ свршио своју препандију, — није л' ти сам попа приповедо, како је добар ђак, како ће ваљан учитељ бити. А ево сад ће да бирају овде учитеља. Та само једну реч да рекнеш, па ево му леба!

Панта. Ху, ху, ху, колико речи, толико таљига лудости!

Ана. Та није то лудост, већ ја сам тако наумила, а већ сам и с попом, и с кнезом, и с домином говорила, сви су му пријатељи, па сад било теби право, или не, Станко је дошао. Та да га видиш како је нарастао, читав човек! Станко, — оди ти, сине, оди!

Станко. (Дође, пољуби оца у руку.) Бабо, мени је мати поручила да дођем; ја сам мислио да је то и ваша воља.

Панта. (Баци анов.) Е, е, сад реци да жена има искре памети. Па како си врага дошао, кад ниси ни новаца имао? — 0! 0!

Санко. Ја сам, фала Богу, и без новаца лепо дошао!

Панта. Ето, што ти је мушки глава!

Ана. (Таре руке од радости; за себе.) Нека, нека, попусти ће!

Панта. Е, кад си дошао, сад си ту! Не могу те таки отерати. Ал' кад мати мисли, да ти вала овде остати, онда ће најпаметније бити да што пре одлазиш. Јер што жена каже, то треба са свим другчије учинити, ако хоћемо што паметно да урадимо. Данас си овде, сутра прежем коње, па управо у Карловце у богословију. За десет година можеш архимандрит бити.

Ана. Није него још нешто, да га жива у ћелију закопамо.

(Наставиће се.)

ПИСМА ИЗ СРБИЈЕ.

(Вајмар. — Србин, немачки глумац. — Прва скупштина глумаца целе Немачке. — Један летимичан предлог.)

(Наставак.)

Шилер и Гете васкрешише међу тим праву трагедију, што помаже позоришној уметности, да се уздигне у вишу сферу. На њих се угледаше многоса свакојаким успехом, првећи материјала из стварине, историје и романтике. Осим драмацке појезије позоришној уметности много помаже и то, што су оба ова песника лично радили на самоме позоришту у Вајмару. Вајмарским је позориштем управљао Гете под окриљем кнеза Карла Августа и с малим средствима подиже га толико, да је постал онузор-позориште за целу Немачку. Глумци вајмарске школе увек су се одликовали као уметници у потпуном смислу и, као што они веле, у вишем стилу. По смрти ових великана вајмарско се позорине још дugo држало на висини својој под управом Волфовом. Пишучи ове врсте случајно ми паде на памет ово питање: Ко ли ће Боже код нас постати српски Вајмар: Београд, Нови Сад ли, или Загреб?....

По подне спремих се за пут. Г. Савић испратио ме је на железничку станицу. Између осталих путника спазих у чекаоници неку господу и госпође, који својим живим говором, окретним телом и драстичним костимом јако упадаху у очи. Све то бејаху чеда талијана. На моје питање рече ми г. Савић, да ти глумци и певачи одлазе

у разна места, да тамо две три вечери гостују, па да се одмах опет врате. А и за што не би ишли? За талир два, а и за не пун талир оду тамо, па се тако истојевтино и врате. Железница помаже и да они чешће могу на разним позориштима играти, и да њихово гостовање интендантуре не стаје скупо. Даље ако и ко, наша позоришта и наши глумци никако не смеју бити противу жељезница! За час тили управе би имале оне глумачке снаге, које публика у онај мах бегенише; премда су вам, знаете, и те поштоване публике као уседелице девојке: не можеш им уговорити, па да им дајеш свако вече нове комаде не од пет, него од педесет радања.

Испраћајући ме г. Савић примети ми, да му је јао што не могу десетак дана остати те да видим једну скупштину, која ће бити по мене врло интересантна.

— А каква, молим вас? Упитам га.

— Општи конгрес немачких глумаца биће овде у Вајмару.

— Е то је доиста вредно, да се мало човек позаустави, али, као што видите, пречи послови не дозвољавају ми даљи останак. Ја вас молим, да ми по сврнетку скупштине јавите, шта се све и како радио на том глумачком састанку.

(Наставиће се.)

Л И С Т И Ђ И.

(„Париска сиротиња.“) драма у 7 раздела приказивана је први пут 13. о. м. Већ из самога назива у стању смо троје да изведемо: из прве речи, да је комад преведен са француског; затим, да је комад локалан (париски), а најпосле (из друге речи) да је комад тенденциозан, који смера на то, да нам покаже париску сиротињу. Наслов је у првој и другој тачци и оправдан, у трећој није. Одмах ћемо видити, за што није.

Наслов обично не мора обухватати ни садржаја, ни тенденције у комаду (ако је има) и састоји се каткад просто из имени, и. пр. „Краљ Лир;“ каткад из незнатног предмета, који на то служи, да се њиме заплете, и. пр. „Чаша воде;“ каткад из околности, која заплету за основ служи, и. пр. „Тражи се власник;“ каткад хотимице из такве речи, која је противна садржају, да се на тај начин публика изненади, и. пр. „Поштењаци,“ где очеку-

јемо, да ћемо видити поштене људе, а оно је баш противно; најпосле каткад, а нарочито у старије време, наслов са самим комадом не стоји ни у каквој свези, већ се тиче нечега десетога, и. пр. у аристофаној шаљивој игри „Витези.“ У овоме се комаду исмеава најпопуларнији, најсилнији, а при томе врло осветљив човек онога доба, те због тога, када је већ дошло до представе, није могао сирома Аристофан да нађе занатлије, који би се усудио, да за корове направи образине, а користе опет не смешше да без образине представљају, и тако овај комад, који је доције приликом представе одржао победу над свима осталима, не би ни био приказивао, да се није смиловала каста витезова (којима је иначе комад ишао у рачун) и да нису они сами без образине представљали корове. Њима у почаст назове Аристофан свој комад „Витези.“

Као што дакле видимо, наслов не мора обухватати ни садржаја, ни тенденције комада, али ако је који комад тенденциозан, па ако се насловом хоће да означи тенденција, онда наслов мора обухватати тенденцију. Па је ли то учињено у овоме комаду?.. Држим да није. Судећи по наслову, испрекивали смо, да ћемо видити целу париску сиротињу, била она ма кога сталежа, а кад оно, а ми видисмо само сиромашне „капутлије.“ Можда ће ми ко приметити, да је било и раденика и просијака?.. Истина је, али ови нису изнесени као сиротиња, већ на против доказивало се, да они, ако и нису били богатили, а оно да бар угодно могу живити, и да могу, поред својих лепих заслуга, са својим стањем задовољни бити. Да ли то стоји, остављам свакоме да расуди, једно само желим да докажем, а то је, да наслов не обухвата садржаја.

После ове оптужбе, под коју смо ставили наслов, подижемо тужбу против мотивовања предмета, тврдећи, да је недосљедно у ефекту, којег проузрокује. Да видимо. Госпа Бернијерева са децом Андријом и Антоанетом осиромашила је усљед преваре вилбронове, који је од Петра Бернијера цело њено и деце јој имање управо рећи отео. Мотив њеном осиромашењу — превара — уједно је доказ, да је бернијерева, породица без њене кривице осиромашила, те због тога овај мотив побуђује у нама сажаљење. Исто важи и за грофа Фабија Рокфельја, који је осиромашио због несмисленог живота свога оца, дакле без своје кривице. Међу тим бернијерева породица, која је из почетка како тако животарила, од дана па дан допада све веће и веће сиротиње, најпосле долази до просијачкога штапа. Да ли, и сада без своје кривице? Не, већ због лажнога стида. Госпа Бернијерева добро зна, да је сиромашна, па ипак не ће то да каже своме сину, који није више мален, већ одобрава, да овај за три ките цвећа избаци 2 франка, да њена кћи троши новаца на луксузне везе... Њен син Андрија дознаје,

да је његова породица убога сирота, па ипак нема срца, да каже проситељима милостиње за сиротињу, да је гори просијај од оних за које се проси... Гроф Рокфель нема шта да руча, ипак се лепој господици за љубав задужује са два лујдора!.. Немамо ништа против тога, да је мотив даљег и даљег осиромашења лажан стид, јер то је таква истина, коју не морамо по Паризу тражити, по што је налазимо довољано и код нас, но питамо само, каквога ефекта проузрокује у нама овај мотив. Да ли и опет сажаљење? Држим, да не, јер код нас веле људи: тако му треба, не био се разметати, кад му не може бити! Ми дакле не сажаљевамо више сиротињу, и ту лежи недосљедност. Даље би приметио, да има недосљедности и у појединим карактерима. Тако и. пр. гроф Рокфель у кући банкаревој напушта Антоанету или због тога, што је пропао па смера на добру партају са банкаревом кћери, или због тога, што је Антоанета њему рекла (из племените побуде) да га не воли. У првом случају није досљедно, да човек, који грамзи за имањем, оставља (у последњем разделу) своју заручницу и прелази својој првој љубави, за коју онда још не зна да је дошла до лепог имања; или је други случај, и онда није досљедно, де се враћа Антоанети, која га не воли, по што је на тај начин због тога, што га она не воли, није морao ни напустити.

Најпосле приметили би и то, да ни са моралом ни смо на чисто. Андрија (у последњем разделу), дошао је себи, увиђа, да ако памет и глава може да обмане, руке не обманују, већ уме да раде. Рад је дакле, што писац препоручује сиромашним капутлијама, па неће бити сиромашци, а овамо не показа нам ни у једном разделу, како би породица бернијерева радом и трудом дошла до угоднога стања, већ ту при kraju tera правницу, и враћа породици отето јој имање. То је и у реду: правница јада тад мора победити, али овде случајно тако изгледа, да је довољно обећати само, да ће човек раден бити, па ће одмах бити и награђен. Сетимо се само комада: „Нов племић“ па ћемо видити, да се племићева породица прво радом помогла, понда је тек правда наградила. Нисмо на чисто са моралом ни у карактеру плантерзовом. Овај је саучесник у превари. Бог га је казнио, те је дошао просијачког штапа. Али као просијај какав је он човек? Час се каје, час не, час чини добра, час зла, час би да помогне породици бернијеровој, час би да продаје признатницу за 150.000 франака, и да с тим туђим новцем тера и даље кера? Најпосле једаред га спонадне нека тежња, да постане поштеним човеком, и изда целу превару. И он остаје не кажњен, који је исто тако крија као и Вилброн! Или је можда лакоми-сленост (тим мотивује писац његовој саучешће)—позвукла она ма какве последице за собом — у Паризу маленкост? (Свршиће се.)

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТИДАТА

ПРЕДСТАВА 27.

БРОЈ 18.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 16 ФЕБРУАРА 1872

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

ПРВИ ПУТ:

M A P P I N G A

ПОЗОРИШНА ИГРА У 5 РАЗДЕЛА, ПО ДЕНЕРИЈУ ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО МАНОЛЛО ХРВАЋАНИН.

ОСОБЕ:

Господа и госпође, сељани и сељанке.

Збива се у Француској пре Француско-пруског рата.

У петак 18 фебруара први пут: „**АРТАКСЕРКСЕС.**“ Лакрија у 1 радњи, по немачком за српску позорницу удесио С. Рајковић. Пре тога: „**САВЕТ ГРАТИС.**“ Шаљива игра у 1 радњи, од Чарлдеса Денса, с енглеског првео С.

Д. РУЖИЋ и ДР. РУЖИЋКА у данашњим својим улогама праштају се са поштованом публиком.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере Попадића, Јаје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у спр. народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.